

VICENÇ RIERA LLORCA

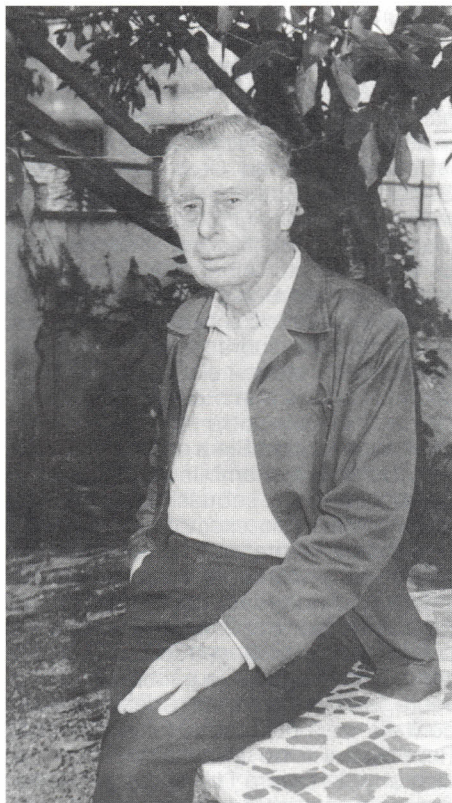
EL SEU PAS PEL TEMPS

per Montserrat Bacardí

En pocs mesos han aparegut dos llibres inèdits de Vicenç Riera Llorca: un recull de la seva correspondència amb Joan Fuster (*Epistolari Joan Fuster - Vicenç Riera Llorca*, Barcelona, Curial, 1993) i l'estudi *Els exiliats catalans a Mèxic* (Barcelona, Curial, 1994), tots dos a cura de Josep Ferrer i Costa i Joan Pujadas i Marquès.

L'*Epistolari Joan Fuster - Vicenç Riera Llorca* abraça des del 1950 fins al 1972, per bé que a partir del 1957 la comunicació s'alenteix i els períodes de silenci s'allargassen de vegades anys sencers. Fuster s'adreça a Riera Llorca com a secretari de redacció de «La Nostra Revista» i, després, com a director de «Pont Blau» per oferir-li la seva col·laboració i la d'alguns amics del País Valencià. La proposta i els primers articles són acollits tan efusivament que ben aviat entre tots dos corresponents sorgeix un diàleg amistós, una sòlida cooperació: intercanvien llibres, revistes, diaris, informacions, novetats..., i comparteixen part de les inquietuds intel·lectuals —incloses les d'ordre mundà— que els fiblen al llarg del temps. A més, gràcies a «Pont Blau» i a la generositat encoratjadora de Riera Llorca, el 1954 Fuster va per primera vegada a Barcelona com a home de lletres i publica *La poesia catalana fins a la Renaixença* (Mèxic, 1954).

L'avinença Fuster - Riera Llorca es fonamenta sobre dues bases. L'una, òbvia, parteix de l'interès de Fuster de donar a conèixer la seva obra i del desig de Riera Llorca de comptar —se n'adona de seguida— amb un col·laborador excepcional. L'altra respon a una afinitat ideològica: tots dos escriptors volen emfasitzar la unitat dels països de llengua catalana i en fan una bandera de bona part de les seves activitats literàries. Tots dos malden, cadascú en la mesura de les seves possibilitats, perquè «Pont Blau» «realment sigui una revista de valencians, balears i catalans» (pàg. 234), per damunt dels grups i de les ideologies —tot i que Riera Llorca no oculta la seva tirada al socialisme. Tal esforç, juntament amb d'altres desavinences que es van anar covant al si de la redacció, va desembocar en una controvèrsia sobre l'escaiença de fer ús, a l'hora d'escriure, de les modalitats dialectals, controvèrsia que omple algunes de les

Vicenç Riera Llorca,
un dels homes més actius per a la cultura
dins el nostre passat més recent.

pàgines més incisives i apassionants de l'epistolari.

No sempre, com és lògic, els dos corresponents palesen un acord absolut en les seves opinions: la perspectiva diferent des d'on presenciaven els fets hi té molt a veure. Com altres exiliats, Riera Llorca es mira amb recel els escriptors catalans, políticament catalanistes, que adopten el castellà, ni que només sigui en els articles periodístics, i l'assistència d'alguns al Congrés de Poesia de Segò-

via, mentre que Fuster es manifesta més conciliador, de vegades essencialment pragmàtic. Tampoc no els mereixen la mateixa estima els dos primers volums d'*El pelegrí apassionat* de Puig i Ferrer: Fuster va participar en una de les polèmiques que va promoure la revista per defensar-los, amb objeccions serioses, això sí. Fuster, així mateix, va prendre part en altres debats: va advocar pel criteri de selecció restrictiva de les antologies de Triadú i, arran del traspàs d'Eugeni d'Ors, per la «*mise au point*» de la seva figura.¹ Tot com si hagués escrit en una revista «normal» d'un país «normal»: amb aquest qualificatiu sintetitza el seu parer sobre un dels números de «Pont Blau»: «En fi, tot ell "normal", que és el que es tracta de demostrar» (pàg. 315). Riera Llorca en una de les primeres cartes corrobora que havia copsat la volada dels seus escrits: «Són justament el que mancava a la literatura catalana perquè aquesta perdés la seva limitació regional» (pàg. 40). L'entesa, doncs, per força havia de ser fructífera.

Els exiliats catalans a Mèxic parteix d'un encàrrec del Centre d'Història Contemporània de Catalunya en el qual Riera Llorca va treballar els últims anys de vida. L'autor opta per una amalgama curiosa, i atraient, d'estudi històric rigorós i de llibre de records i d'observacions personals —en aquest sentit esdevé una continuació, més esfilagarsada encara, d'*El meu pas pel temps* (1903-1939).

Aquesta mescla aconsegueix potser els resultats més vistosos en els dos primers capítols: l'un dóna compte dels preparatius de l'exili i l'altre de l'arribada a Mèxic i de les primeres activitats dels catalans que hi van fer cap. Del primer val la pena destacar l'epígraf «Mèxic el 1939»: una mena d'informe clar i agut de l'organització político-social dels mexicans, que recorda algunes parts de *Mèxic* d'Avel·lí Artís-Gener. Ultra això, és remarcable la inserció de documents de difícil accés, com l'acta de constitució de la JARE (Junta de Auxilio a los Republicanos Españoles) o la circular que el govern mexicà va distribuir en alguns dels vaixells que van conduir expatriats a Mèxic. En el segon refereix, en el pla personal, la seva arribada a Mèxic i les primeres feines: dibuixos per a una revista de còmics i una novel·la rosa. Dar-

ra del relat d'aquests fets colpidors sovint s'endevina un to bonhomí, de resignació desperta i, malgrat tot, amable. Així, per exemple, fa memòria de la seva ocupació de cambrer, a la República Dominicana, amb aquest judici lapidari: «Vaig acceptar i vaig passar molt bé la meua estada en aquell país» (pàg. 64).

Tal vegada el que més sorprèn de la breu ressenya dels cinquanta-sis butlletins i revistes editats a Mèxic entre 1993 i 1985 és la participació tenaç de Riera Llorca: d'una manera o altra, va col·laborar en «Full Català», «El Poble Català», «Quaderns de l'Exili», «Lletres», «La Nostra Revista», «Endavant», «Butlletí de la Unió de Periodistes de Catalunya», «Cròniques», «Pont Blau», «Veu Catalana» i «Xaloc» (a banda de «Ressorgiment» i «Catalunya» de Buenos Aires, «Germanor» de Santiago de Xile...). I va publicar dos llibres: la novel·la *Tots tres surten per l'Ozama* (1946), a la «Col·lecció Catalònia», dirigida per Avel·lí Artís i Balaguer, i l'assaig històric *Catalunya sota la Corona d'Aragó* (1954), a l'editorial Xaloc, de la qual era soci.

Al capítol quart, un dels que aporten més dades inèdites o poc conegudes, Riera Llorca aprofundeix en algunes publicacions i activitats culturals que va seguir de prop. De la «Col·lecció Catalònia», relata la història interna dels divuit llibres que es van editar, amb més detall dels primers: per quins camins van arribar a les mans d'Avel·lí Artís, les composicions i entremeses estilístiques de Joan Sales, les traduccions i correccions de Riera Llorca... En fi, el procés sencer de la producció dels llibres, la qual cosa, vulgues no vulgues, forneix una visió desmitificadora de l'empresa. Per compensar-la, potser, intercala, fragments de comentaris sobre els llibres apareguts a les revistes de l'exili, mentre que, de les obres de Guansé, Tratalba i Bladé i Desumvila, en fa ell una valoració força equànime. L'anàlisi de «La Nostra Revista» se centra en un episodi obscur de la gestació: les pressions de Sales perquè Josep M. Miquel i Vergés renunciés al càrrec de director, que ja havia començat a exercir abans d'aparèixer la revista. De «Pont Blau», en fa un examen més detallat. S'entreté a inventariar la sèrie de dates, trobades i persones que en van intervenir en la creació, i en els plantejaments que els movien. L'acollença de Pere Calders i d'Agustí Bartra a la redacció va comportar una disputa que es va cloure uns mesos més tard amb la retirada d'ambdós. Els motius de la discòrdia eren, d'una banda, l'ús de formes valencianes en els textos d'autors d'aquelles terres i, de l'altra, en paraules d'Anna Murià, que, «a poc a poc, un criteri personal anava imposant-se i es prenién decisions unilaterals», de manera que la revista «estava completament en poder del director». ² Riera Llorca contesta aquesta acusació amb contundència: «vaig ser, efectivament, un director autoritari; i gràcies a això —

a l'administració de Ramon Fabregat— la revista va publicar 126 números, regularment, en el curs d'onze anys» (pàg. 125). Les parts dedicades a «Veu Catalana», el Premi Catalònia, el Premi Guimerà i els Jocs Florals de la Llengua Catalana són igualment farcides d'anècdotes amenes i sucoses, amb la gràcia afegida que l'autor a estones ho conta tal com ho va veure, fent ús de les més genuïnes tècniques objectivistes de les quals es va valer tant en les seves novel·les.

A «Les institucions catalanes a l'exili» Riera Llorca inclou la memòria de la Comissió Organitzadora de la primera assemblea de la Conferència Nacional Catalana, celebrada a Mèxic el setembre del 1953, on s'informa dels perllongats treballs preparatoris que la van precedir, i explica, adjuntant molts documents, com el 1954, a Mèxic, Josep Tarradellas va ser elegit president de la Generalitat, després de la renúncia de Josep Irla i d'algunes maquinacions equívocues de l'aspirant.

Tanca el llibre el retrat de deu personatges amb qui Riera Llorca va relacionar-se a Mèxic: Aberlard Tona i Nadalmai, Pere Pagés (Víctor Alba), Pelai Vilar i Canales, Dalmau Costa, Avel·lí Artís-Gener, Odó Hurtado, Joan B(aldó) Climent, Josep M. Giménez Botey, Pere Matalonga i Lluís Nicolau d'Olwer. Quatre d'ells —Víctor Alba, Artís-Gener, Hurtado i Giménez Botey— ja havien meregut la seva atenció a *Nou obstinats*. Ara, però, de tots, subratlla els motius del seu trasllat a Mèxic i el grau d'adaptació laboral i social a la vida mexicana, per tal de constituir una mena de tipologia de l'exiliat mitjà. Riera Llorca els mira amb benvolença, amb indulgència i tendresa quan cal, i, quasi sempre, amb molta gratitud, no exempta de moments d'ironia encoberta que fan d'aquest capítol un dels més deliciosos del llibre.

Tota l'obra de Riera Llorca, la de ficció i la de no ficció, sembla presidida per l'afany d'explicar el seu temps, per deixar testimoniatge de la generació que va veure, sense acabar-se'n de fer càrrec, com els anys enfebrats i falaguers de la República —i de la seva joventut— finien amb la guerra i l'exili. Es pot parlar, doncs, d'una vasta crònica, o d'un «document» segons Joan Fuster: «Hi ha un fons de "verisme" que només s'entén per una voluntat de ser exacte al marge de la ficció.» ³ L'*Epistolari de Josep Fuster - Vicenç Riera Llorca i Els exiliats catalans a Mèxic* engrandeixen l'epopeia.

1. Vegeu Joan Fuster, *Textos d'exili*, ed. de Santi Cor-tés, València, Generalitat Valenciana, 1991, pàgs. 81-88, 101-103 i 117-121.

2. Anna Murià, *Crònica de la vida d'Agustí Bartra*, Barcelona, Pòrtic, 1990, pàg. 244.

3. Joan Fuster, *Literatura catalana contemporània*, Barcelona, Curial, 1985, pàg. 386.

BLAI BONET PER MARGALIDA PONS

per Vinyet Panyella

BLAI BONET: MANERES DEL COLOR, per Margalida Pons. «Biblioteca Serra d'Or», 129, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1993.

Sinuós i ple de clarobscurs...

Hi ha una queixa que sovinteja entre els escriptors en llengua catalana —i, segurament, també, entre els d'altres latituds i expressions lingüístiques—: la poca atenció que la literatura dels autors vivents desperta en l'àmbit acadèmic. Però també hi ha excepcions que, obrint camí, constitueixen tot un exemple per seguir en la recerca, l'estudi i l'assaig de la literatura que ens és contemporània. L'obra de Margalida Pons dedicada a Blai Bonet constitueix un estudi modèlic en el seu gènere: analitza i ressegueix exhaustivament la prosa blai-bonetiana, que considera una part integrant d'obra única, de «casa en obres en estant permanent d'expansió»; ho fa contrapuntant la seva visió crítica i explicativa amb alguns dels principis de la metodologia interpretativa que segueix, des de la interacció de la lírica i la narrativa segons Dominique Combe fins a la literatura autobiogràfica segons, entre altres, Philippe Lejeune, i acompanya el seu assaig d'un corpus bibliogràfic exhaustiu i específic.

Es tracta, d'entrada, d'un estudi complex, que requereix una lectura sense presses i sovint contrapuntada tant amb la mateixa obra de Blai Bonet com amb les interseccions interpretatives de Margalida Pons. El corpus de l'estudi és la punta de l'iceberg de la seva àmplia i profunda coneixença de l'autor i dels seus contemporanis mallorquins. El rigor amb què ha treballat no s'amida amb el nombre o la llargada de les citacions, sempre indicatives i oportunes i mai no excessives, sinó amb l'aplicació implacable de la metodologia crítica.

Tot i la seva joventut (Palma de Mallorca, 1966), l'autora reuneix la doble con-